

**ÜMUMPEDAQOJİ PROBLEMLƏR
ОБЩЕПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ
GENERAL PEDAGOGICAL PROBLEMS**

UOT 371

Oqtay Allahverən oğlu Abbasov,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Azərbaycan Dillər Universiteti

Günay Elşad qızı Zalova
Azərbaycan Dillər Universiteti
<https://orcid.org/0000-0003-3122-7227>

ƏNƏNƏVİ VƏ MÜASİR QIYMƏTLƏNDİRMƏ SİSTEMİ

Oqtay Аллахверан оглы Аббасов,
доктор философии по педагогике, доцент,
Азербайджанский Университет Языков

Гюнай Эльшад гызы Залова,
Азербайджанский Университет Языков

ТРАДИЦИОННАЯ И СОВРЕМЕННАЯ СИСТЕМА ОЦЕНИВАНИЯ

Oqtay Allahveran Abbasov,
doctor of philosophy in pedagogy, assistant professor,
Azerbaijan University of Languages

Gunay Elshad Zalova
Azerbaijan University of Languages

TRADITIONAL AND MODERN ASSESSMENT SYSTEM

Xülasə. Məqalədə toxunduğumuz mövzu müasir və ənənəvi təhsil sistemlərinin fərqlərini özündə birləşdirir. Belə ki, ənənəvi, yoxsa müasir təhsil sistemi daha faydalıdır deyə sual qoysaq, cavabında müasir təhsil sistemini seçmiş olarıq. Səbəb olaraq qeyd edə bilərik ki, ənənəvi təhsil sistemindən fərqli olaraq, müasir Bolonya sisteminə keçid bizlərin dünya ölkələrində fəaliyyət göstərən universitetlərə çıxışımızı müqayisəolunmaz dərəcədə asanlaşdırdı. Bolonya sisteminə keçid, həmçinin tələbələrə bütün 2 və ya 4 illik təhsili tam olaraq xarici ölkədə alma imkanı olmayan tələbələrin 1-2 semestr kimi qısa müddət üçün də dünya ölkələrində olan ali təhsil ocaqlarına keçidinə imkan yaratdı. Nəzərə almalıyıq ki, bu gün universitetlərimizdə kifayət qədər xarici təhsilli müəllimlər fəaliyyət göstərir və bu da zamanla ölkəmizin təhsil səviyyəsinin dünya təhsil səviyyəsinə çatmasına vəsilə olacaqdır.

Açar sözlər: *qiymətləndirmə, müasir qiymətləndirmə, ənənəvi qiymətləndirmə*

Резюме. Тема, затрагиваемая в статье, объединяет различия между современной и традиционной системами образования. Итак, если мы зададимся вопросом, традиционная или современная система образования полезнее, то в ответе мы выберем современную систему образования. В качестве причины можно упомянуть, что, в отличие от традиционной системы образования, переход на современную болонскую систему сделал для нас несравнимо более легким доступ к университетам, действующим в странах по всему миру. Переход на Болонскую систему также дал возможность студентам,

не имевшим возможности завершить все свое 2-х или 4-х летнее образование в иностранном государстве, переводиться в высшие учебные заведения стран мира на короткий период времени, например на 1-2 семестра. Мы должны учитывать, что сегодня в наших вузах достаточно преподавателей с зарубежным образованием, и это в конечном итоге приведет к тому, что уровень образования нашей страны достигнет мирового уровня образования.

Ключевые слова: *оценивание, современное оценивание, традиционное оценивание*

Summary. The topic we touch on in our article combines the differences between modern and traditional education systems. So, if we ask the question whether the traditional or modern education system is more useful, we will choose the modern education system in the answer. As a reason, we can mention that, in contrast to the traditional education system, the transition to the modern Bologna system made it incomparably easier for us to access universities operating in countries around the world. The transition to the Bologna system also made it possible for students who did not have the opportunity to complete their entire 2- or 4-year education in a foreign country to transfer to higher education institutions in the countries of the world for a short period of time, such as 1-2 semesters. We should take into account that today there are enough teachers with foreign education in our universities, and this will eventually lead to the education level of our country reaching the world education level.

Key words: *evaluation, modern evaluation, traditional evaluation*

Qiymətləndirmə idrak proseslərindən biridir. Nəticə etibarını ilə real obyektlərinin və proseslərinin dəyərinin qiymətləndirilməsi şəklində ifadə olunur. Təhsildə əldə edilmiş nailiyyətlərin qiymətləndirilməsi təhsilin keyfiyyətinin idarə edilməsi sistemini formalaşdıran əsas aparıcı komponent kimi qəbul edilir. Bu da öz növbəsində təhsilin məqsədi ilə nəticəsi arasında keyfiyyət standartlarına uyğunluq dərəcəsinin müəyyən edilməsindən ibarətdir.

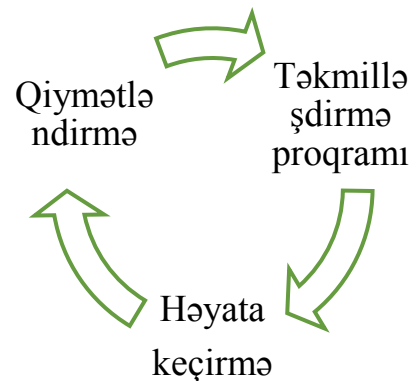
Hazırda ali təhsilin keyfiyyətinin təmin edilməsi vəzifəsinin aktuallaşması ilə əlaqədar olaraq ümumilikdə qiymətləndirmə funksiyası və xüsusilə tələbələrin təhsil fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi bir neçə anlayışı özündə birləşdirir. İlk növbədə, qiymətləndirmə prosedurunun əsas məqsədi haqqında anlayış dəyişir. Bu gün qiymətləndirmənin funksiyası nöqsanların müəyyən edilməsi ilə məhdudlaşmır, təkmilləşdirmə istiqamətlərinin daha dəqiq müəyyənləşdirilməsini nəzərdə tutan təhsil prosesinin tənqidi təhlili kimi görünür. Qeyd etmək lazımdır ki, söhbət daha çox qiymətləndirmə vasitələrinin dəyişdirilməsindən deyil, qiymətləndirmənin məqsədlərini və qiymətləndirmə fəlsəfəsini dəyişdirməkdən gedir.

Ümumiyyətlə, qiymətləndirmənin məqsədi nəticələrin təsbiti deyil, yeni inkişaf mərhələsi, təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi üçün həvəsləndirmə funksiyasını yerinə yetirir. Başqa sözlə, qiymətləndirmənin vəzifəsi "müəyyən bir şəxsin işinin keyfiyyətini artırmaq və bununla da daha geniş məqsədlərə nail olmaqdır. Qiy-

mətləndirilən insanların cəlb olunduğu təlim proqramlarının keyfiyyətini artırmaq və bütün işçilər üçün yeni iş keyfiyyətinə nail olmaqdır [1, s. 48].

Ali təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi prosesinin fasiləsizliyinə təminat verən mexanizmlərdən biri də universitetdə aşağıdakı əsas proseslər arasında əlaqə quran və saxlayan effektiv idarəetmə fəaliyyət sxeminin yaradılmasıdır (biz bunu "keyfiyyət döngəsi" olaraq da adlandıra bilərik:

Şəkil 1. Keyfiyyət döngəsi [2, s. 136].

Bu kontekstdə qiymətləndirmənin əsas funksiyası sistemin mövcud vəziyyətini düzəltmək deyil, onun keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması strategiyasını müəyyən etməkdir. Keyfiyyətin qiymətləndirilməsi bu mürəkkəb fenomenin bütün komponentlərinin hərtərəfli, çoxşaxəli qiymətləndirilməsini əhatə edən sistemli, tənzimlənən prosedur olmalıdır.

Universitet təhsilinin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi proseduru təkcə daxili deyil, həm də xarici qiymətləndirmənin vəhdətidir. Qiymətləndirmə prosesi bir tərəfdən universitetin rəhbərliyinin, müəllim və tələbələrinin, digər tərəfdən əmək bazarı subyektlərinin və s. birgə fəaliyyəti ilə paralel olmalıdır. Universitet təhsilinin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi bütün maraqlı tərəflər tərəfindən həyata keçirilməlidir. Universitet təhsilinin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi çox səviyyəli prosedurdur: hər bir qiymətləndirmə predmeti öz miqyasından, həcmindən və qiymətləndirmə qaydasından istifadə edir [2, s. 136].

YUNESKO-nun “Ali təhsilin islahatı və inkişafı” siyasət sənədinə (1995) əsasən, təhsilin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi aşağıdakı üç aspekti əhatə edir:

- kadrların və proqramların keyfiyyəti;
- tələbə hazırlığının keyfiyyəti;
- infrastrukturun keyfiyyəti və təhsil mühitəsi [3, s. 137].

Ali məktəblərdə qiymətləndirmə sistemi, bildiyimiz kimi, ənənəvi və müasir sistem – Bolonya olaraq iki yerə ayıra bilərik. Əvvəlcə müasir Bolonya sisteminə nəzər yetirək. Görək müasir Bolonya dediyimiz sistem bizə nələr qazandırdı və hansı yenilikləri gətirdi, bunları araşdıraq.

Bütün Bolonya prosesinin mahiyyəti ali təhsili iqtisadiyyatın kifayət qədər yüksək gəlir əldə edə biləcəyiniz sahələrindən birinə çevirməkdir. Ali təhsil müəssisələrinin muxtariyyəti reallığa yox, əslində yalnız vədə çevrilir. Distant təhsilin tətbiqi gələcək tələbələri müəllimlərlə canlı ünsiyyətdən tamamilə məhrum edir və bu, gələcəkdə cəmiyyətin deqradasiyasına gətirib çıxaracaq. Bolonya prosesinin bir hissəsi olaraq, təhsilin humanitar komponenti bir neçə saata çıxarıldı və ya ciddi şəkildə məhdudlaşdırıldı. Müasir Avropanın təhsil məkanında humanitar fənlər lazımsız, səmərəsiz hesab olunur [6, s. 156].

İmtahan və ya test şəklində yekun nəzarətə əsaslanan tələbələrin biliyinin qiymətləndirilməsinin ənənəvi sistemi tələbələrin sistemli işini kifayət qədər stimullaşdırmır. Semestr və ya

tədris ili ərzində cari nəzarət olmadıqda və ya qeyri-kafi olduqda, imtahana və ya kreditə həddindən artıq yük qoyulur. Eyni zamanda, tələbənin imtahanda aldığı qiymət bir sıra təsadüfi amillərdən (bilet seçimi, tələbənin və imtahan verənin psixoloji və fiziki vəziyyəti və s.) müəyyən dərəcədə asılıdır. Belə bir sistemlə tələbələrin bilik və bacarıqlarının qiymətləndirilməsində kifayət qədər diferensiallaşma, həmçinin biliklərin mənimsənilməsində tələbələr arasında rəqabət aparılmır. Kumulyativ bal-reyting sisteminə istifadə təhsilin bütün pillələrində tələbələrin biliyinin davamlı monitorinqini, nəzarət nəticələrinin bir mərhələdən digərinə inteqrasiyasını, semestr və ya tədris ilində fənn üzrə tələbənin inkişaf dinamikasının müəyyən edilməsini nəzərdə tutur.

Tələbələrin biliyini qiymətləndirmək üçün Bolonya sisteminin məqsədləri aşağıdakılardır:

- semestr ərzində fənlərin öyrənilməsi üzrə sistemli işə tələbələrin motivasiyasının artırılması;

- təhsil işinin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi idarəetmə sisteminə cəlb etməklə tələbələrin müstəqil fəaliyyətinin aktivləşdirilməsi;

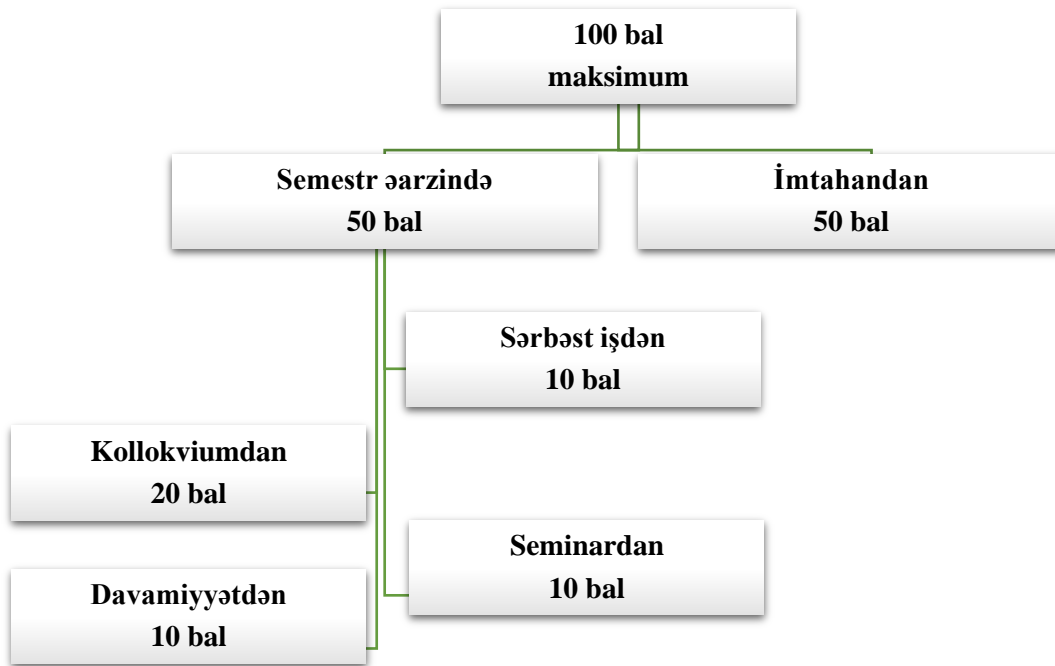
- korrupsiya risklərinin azaldılması məqsədilə topladıqları ümumi ballar əsasında tələbələrin obyektiv qiymətləndirilməsinin formalaşdırılması üçün ədalətli mexanizmlərin işlənilib hazırlanması;

- tələbələrin bilik və bacarıqlarına nəzarət (monitorinq və qiymətləndirmə) sisteminin tətbiqi yolu ilə təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi;

- məzmunun, eləcə də tədris metodlarının yenilənməsi və təkmilləşdirilməsi üzrə professor-müəllim heyətinin, tələbələrin işinin aktivləşdirilməsi; təlim nəticələrinin tələbələrin biliyinin qiymətləndirilməsinin beynəlxalq sistemi ilə müqayisəsinin təmin edilməsi [10, s. 4].

Bolonya sistemi maksimum 100 baldan ibarətdir. 100 bal özündə tələbənin dərslərə davamiyyətindən tutmuş, dərslərə hazırlıq səviyyəsinə və həmçinin təhvil verilmiş sərbəst işdən əldə edilmiş balları özündə cəmləşdirir. Aşağıda verilmiş şəkildə 100 ballıq qiymətləndirmənin meyarları ilə tanış ola bilərik.

Şəkil 2: Bolonya sistemində əksər universitetlərdə tətbiq olunan 100 ballıq qiymətləndirmə sisteminin meyarları [4, s. 5].

Onu da əlavə etməliyik ki, **şəkil 2**-də qeyd olunmuş bölgü sistemi, yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi, universitetlərə görə dəyişə bilər. Belə ki, bu qiymətləndirmə sistemi Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetində tam bu şəkildə tətbiq edilir, amma biz müxtəlif universitetlərdə müxtəlif imtahana giriş və imtahanda qiymətləndirmə sistemləri görə bilərik.

Bolonya sistemində tələbənin dərstdəki qeydiyyatı i/e, q/b və bal olaraq aparılır. Belə ki, tələbə dərstdə iştirak edərsə - i/e, dərslə gəlməyibsə - q/b və nəhayət, dərstdə iştirak edir və seminarda verdiyi cavaba uyğun bal olaraq qeydiyyat aparılır.

Şəkil 2-də qeyd etdiyimiz kimi, maksimum 100 baldan 50 balı tələbə imtahandan toplaya bilər. Bəs tələbə bu 50 balı imtahandan hansı meyarlara əsasən qazana bilər? Əvvəlcə onu qeyd edək ki, tələbə semestr və imtahanla birlikdə 51 bal toplamış olarsa, o, imtahandan keçmiş sayılır. Amma burada bir nüansı da qeyd etməliyik ki, imtahandan toplanan bal 17-dən az olmamalıdır. İmtahan zamanı tələbə 5 sual cavablandırır. Hansı ki, hər sual ona maksimum 10 bal qazandıra bilər. Bəs hər sual üçün 0 – 10 aralığında qiymətləndirmə hansı meyarlara əsasən aparılır? Bu suala cavab tapmaq üçün aşağıdakı şəklə nəzər salaq.

10 BAL

- Tələbə keçirilən materialı tam başa düşüb.
- Verilən cavab hərtərəflidir.
- Tələbə mövzunun izahını fasiləsiz olaraq verə bilər, tərifin mahiyyətinin açıqlamasını tam verə bilər, verilmiş praktiki misalları fərqli təhlil etməyi və nəticə çıxarmağı bacarır.

9BAL

- Tələbə keçirilən materialı tam başa düşüb.
- Təhlil və nəticəyə kifayət qədər diqqət edilməyib.
- Tələbə mövzunun izahını fasiləsiz olaraq verə bilər, tərifin mahiyyətinin açıqlamasını tam verə bilər, lakin verilmiş praktik misalların təhlilini verə bilsə də, nəticə çıxarmağında problemlər var.

8BAL

- Tələbə cavabında müəyyən qüurlara yol verib.
- Verilən cavablarda əskikliklər var.
- Tələbə mövzunun izahını fasiləsiz olaraq verə bilər, tərifin mahiyyətinin açıqlamasını ümumən verə bilər, lakin verilmiş praktiki misalların təhlilində və nəticə çıxarmağında problemlər var.

7BAL

- Tələbə keçirilən materialı tam başa düşüb.

-Nəzəri cəhətdən əsaslandırmaqda çətinlik çəkib

-Tələbə mövzunun izahını fasiləsiz olaraq verə bilir, tərifin mahiyyətinin açıqlamasını ümumən verə bilir, lakin verilmiş praktiki misallların təhlilində və nəticə çıxarmağında bəzən az, bəzən isə ciddi nöqsanlar var.

6BAL

-Tələbənin cavabı əsasən doğrudur.

-Verilən cavab hərtərəfli deyil.

-Tələbə mövzunun izahını fasiləsiz olaraq verə bilmir, tərifin mahiyyətinin açıqlamasını qismən verə bilir, praktiki misallların təhlilinə və nəticəsinə ümumiyyətlə toxunulmayıb.

5BAL

-Tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var.

-Mövzunu tam əhatə edə bilmir.

-Tələbə mövzunun izahında nöqsanlara yol verir, tərifin mahiyyətinin açıqlamasını tam verə bilmir, praktik misallların təhlilinə və nəticəsinə ümumiyyətlə toxunulmayıb.

4BAL

-Tələbənin cavabı qismən doğrudur.

-Mövzunu izah edərkən səhvlərə yol verib.

-Tələbə mövzunun izahını qismən verir, tərifin mahiyyətinin açıqlamasını verəndə səhvlərə yol verir, praktiki misallların təhlilinə və nəticəsinə ümumiyyətlə toxunulmayıb.

3BAL

-Tələbənin mövzudan xəbəri var.

-Məlumatı az olduğu üçün fikrini əsaslandırma bilmir.

-Tələbənin mövzudan qismən xəbəri olduğu üçün əsaslı cavablar verə bilmir, tərifin mahiyyətinin açıqlamasını verə bilmir, praktiki misallların təhlilinə və nəticəsinə ümumiyyətlə toxunulmayıb.

2 BAL

-Tələbənin mövzudan minimum məlumatı var.

-Təriflərdə ciddi nöqsanlara yol verib.

-Tələbənin mövzudan demək olar məlumatsızdır, tərifin mahiyyətinin açıqlamasını verə bilmir, praktiki misallların təhlilinə və nəticəsinə ümumiyyətlə toxunulmayıb.

0BAL

-Suala cavab verilməyib. **VƏRƏQ BOŞ-DUR!** [4, s. 24].

Ənənəvi təhsil sistemində gəldikdə isə, əvvəlcə onu qeyd etmək lazımdır ki, ölkəmiz So-

vet rejimi dövründə SSRİ-də mövcud olan vahid təhsil sistemində təbə idi. Heç kəsə sirr deyil ki, SSRİ təhsil sistemi elmi biliklərin öyrədilməsi ilə yanaşı sovet ideologiyasının təbliğinə xüsusi önəm verirdi. Nəticə etibarilə Azərbaycan dünyaya təhsil sistemindən faktiki olaraq məhrum olunmuş vəziyyətdə idi. Aydın məsələdir ki, SSRİ-nin tərkibində olan bir ölkənin milli və dövləti maraqlarına uyğun təhsil islahatları həyata keçirmək üçün heç bir şansı yox idi. Lakin Sovet dövlətinin dağılması ölkəmizdə bir çox sahələrdə olduğu kimi, təhsil sahəsində də müstəqil siyasət tətbiq etməyinə şərait yarandı. Nəticədə ölkəmizin müasir dünya təhsil sistemində inteqrasiya edilməsi üçün təxirəsalınmaz tədbirlər həyata keçirilməyə başlandı.

Bildiyimiz kimi, ölkəmizdə 1999-cu ildə "Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanunu" qəbul edilmişdir. Bu qanun qəbul edildikdən sonra təlim-tərbiyənin məzmunu, təhsil sistemində tədrisin təşkili, elmi-metodiki, həmçinin informasiya təminatının təkmilləşdirilməsi, maddi-texniki bazanın formalaşdırılması, elmi-tədqiqat və beynəlxalq əlaqələr sahəsində əsaslı işlər görülmüşdür [1].

Yeni qiymətləndirmə sisteminin məzmunu və mahiyyəti daha geniş və əhatəli olduğuna görə ənənəvi qiymətləndirmə mexanizmini sıradan çıxara bilmişdir. Ənənəvi təlim prosesində qiymətləndirmə dedikdə, biliyi rəqəmlə hesaba alma nəzərdə tutulurdu. Bu zaman tələbənin biliyi əvvəlcə necə təyin edilmişdirsə, daha sonrakı hallarda müxtəlif situasiyalar zamanı da, həmin nəticə əsas götürülürdü. Amma yeni sistemdə qiymətləndirmə məhz, tələbənin bir şəxsiyyət kimi dəyərləndirilməsini ön plana çəkir və ona əsasən dəyərləndirilir.

Əlavə olaraq qeyd etməliyik ki, müasir təhsil sistemində fərdi yanaşma ön planda durur və əsas məqsəd kimi hər bir tələbənin inkişafının təmin edilməsi qəbul edilir. Təlimçi hər bir tələbənin mənimsəmə səviyyəsinə uyğun olaraq qiymətləndirmə vasitələri tətbiq etməlidir. Ancaq bu halda təlim prosesi zəif tələbələrin də, nəticədə əldə etməsinə müsbət təsir göstərir [2, s. 65].

Müasir qiymətləndirmə ənənəvi qiymətləndirmədən üstün edən cəhətlərindən biri də qiymətləndirmə standartlarının 4 meyar səviyyəsində təyin edilməsidir ki, bu da tələbələrin bilik, bacarıq və vərdişləri hansı səviyyədə ol-

masını daha dəqiq təyin etməyə şərait yaradır. Belə ki, fərdi, qrup və kollektiv iş formalarında meyarlara əsasən qiymətləndirmə tətbiq edilir. Ənənəvi qiymətləndirmədə isə bu şəkildə standart meyar olmur və əsas meyar göstəricisi kimi müəyyən mövzular əsas götürülürdü. Tələbənin qiyməti mövzunu öyrəniş danışımağa əsasən təyin edilirdi. Ənənəvi qiymətləndirmənin əsas meyarları təhsil alanın şifahi cavabları, yoxlama yazıları hesab olunurdu. Müasir qiymətləndirmədə isə çox səmərəli, optimal vasitələrdən istifadə olunur.

Xüsusi ilə qeyd etməliyik ki, qiymətləndirmə təhsil sisteminin əsasını təşkil edir. Qiymətləndirmənin hansı səviyyədə olması, gələcəyi görmək, nəticələri təhlil edib inkişaf etdirmək baxımından çox vacibdir. Doğru qiymətləndirmə ilə yüksək səviyyədə idarə etmək, təhsil islahatları aparmaq və nəticələr əldə etmək mümkündür [3, s. 15].

Yekun olaraq onu qeyd etmək istədim ki, əslində hər iki sistemdə həm ənənəvi, həm də müasir Bolonya sistemində dövrünə görə yüksək nəticələr əldə edilib. Belə olan halda sual

yarana bilər: hər iki sistem mükəmməldirsə bəs niyə sürətli Bolonya sisteminə keçidə can atılır? Qeyd etdiyim kimi, hər sistem öz dövrünə görə mükəmməl olub. Yəni indiki dövrdə artıq ənənəvi sistem günümüzün reallıqlarına cavab verə bilmir. Qloballaşan dünyamızda dünya təhsil sisteminə inteqrasiya olunmağın yolu məhz Bolonya sistemindən keçir.

Problemin aktuallığı. Məqalənin mövzusu olan təhsildə qiymətləndirmə günümüzdə müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Aydın məsələdir ki, doğru qiymətləndirmə olmayan bir təhsil sistemində inkişafdan və keyfiyyətdən danışmaq olmaz.

Problemin elmi yeniliyi. Bolonya sisteminin tətbiqi dünya ölkələrinin təhsil sistemini bir növ birbirinə bağladı. Nəticədə universitetlər arasında əlaqələr genişləndi və tələbə mübadiləsi kifayət qədər elçatan oldu.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Məhz doğru və ədalətli qiymətləndirmə ilə tələbələr daha yüksək nəticələrə motivə etmək və onlar arasında rəqabət mühiti formalaşdırmaq olar. Ədalətli qiymətləndirmə, həmçinin təhsilin gələcək inkişafı və idarəedilməsi baxımından da çox vacibdir.

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanunu. <https://e-qanun.az/framework/18343>.
2. Cavadov, İ.A. Ümumtəhsil məktəblərində monitoring və qiymətləndirmə üzrə işin sistemi / İ.A. Cavadov. -Bakı, -2006. -s. 150.
3. Şərifov T. Qiymətləndirmə keyfiyyətə nəzarətin və təlim vasitəsilə idarəetmənin müasir mexanizmi kimi. // -Bakı, Azərbaycan məktəbi, -2002. № 3, - s.14 – 22.
4. Azadov E.H. Kredit sistemi ilə təhsil alan tələbələrin biliyinin qiymətləndirilməsi. -2019, -s. 35.
5. Краснова Т. И. Оценивание учебной деятельности студентов. Т.И. Краснова. Аналитический обзор международных тенденций развития высшего образования. -2003. № 6. -С. 45–53.
6. Гусаковский М. А., Барченко А. В., Краснова Т. И. Критерии оценки качества современного университетского образования. -2011. -С. 147.
7. Документ Юнеско П. Реформа и развитие высшего образования": Пособие по образованию в области прав человека с участием молодежи. Совет Европы. Париж: Издательство ЮНЕСКО, -1995. -С. 425.
8. Олейникова О. Н. Болонский процесс и сопоставимость программ, дипломи квалификациях высшего образования. Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Психологические науки. -2009. №. 3-2. -С. 13-25.
9. Автономизация вузов России и Болонский процесс. Высшее образование в России. -2006. № 6, -С. 25–27.
10. Шеховцов А. Н., Шеховцова Н. А. Традиции Болонского университета и современный Болонский процесс. Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 4: История. Регионоведение. Международные отношения. -2013. №. 1, -С. 151-157.
11. Мишулина М.В. Методические рекомендации по внедрению балльнорейтинговой системы оценки успеваемости студентов [Текст]. М.В. Мишулина. Санкт-Петербург, -2013. -38 с.

E-mail: zalovagunay24@gmail.com

Rəyçilər: *ped.ü.fəls.dok.,dos. V. Bəşirov,*
ped.ü.fəls.dok. Ş. Tahirova

Redaksiyaya daxil olub: 08.06.2022